

یادداشت

تحریم و صنعت حمل‌ونقل دریایی ایران

رضا محمد علی‌بیگی

● به نظر می‌رسد تحریم‌ها سبب شده مسئولان شاغل در صنعت حمل‌ونقل دریایی، گزارش‌های عملکرد سالانه‌شان را به‌طور شفاف و جامع به اطلاع مردم به‌ویژه علاقه‌مندان این حوزه نرسانند. گزارش‌هایی که هزینه و فایده اقدامات آنها، مزیت‌های رقابتی مجموعه‌های آنها نسبت به رقبای منطقه‌ای و بین‌المللی و در پایان میزان درآمد و هزینه‌های سالانه مرتبط با عملیات‌های انجام‌شده را (در فاز بهره‌برداری) در خود داشته باشند. از طرفی، عدم اطلاع‌رسانی عمومی از سیاست‌ها و طرح‌های راهبردی این ذی‌نفعان را نیز می‌توان نتیجه وجود تحریم‌ها علیه این صنعت بین‌المللی دانست. حال با این مقدمه می‌توان به این نتیجه رسید که چرا مدیران عامل شاغل در صنعت حمل‌ونقل دریایی ایران تمایلی به حضور در مناظره‌های دریایی و شنیدن صدای منتقدان با حضور خبرنگاران مطلع در این حوزه را نداشته و ندارند؛ چراکه احتیاط می‌کنند تا اطلاعات مهم مجموعه آنها از طریق انتشار عمومی در دست دولت‌های متخاصم قرار نگیرد. البته باید دید که این‌گونه سیاست‌ها به چه میزان راهگشا بوده و تا چه زمانی ادامه خواهد یافت؟ به اعتقاد نگارنده، توفیق در تردد کشتی‌های تجاری و ماهیگیری ایران در پهنه دریاها و اقیانوس‌ها و نیز توفیق در عملیات‌های اکتشاف و تولید نفت و گاز در منطقه فراساحل در شرایط تحریم را باید نتیجه اثربخشی سیاست بازدارندگی متعارف قوی ایران در گستره منطقه و بین‌الملل و نیز شجاعت و تلاش نیروی انسانی شاغل روی کشتی‌های تجاری و ماهیگیری، سکوهای نفتی و گازی و شناورهای پشتیبان آنها و شناورهای نیروی دریایی ارتش و سپاه دانست و نه نتیجه سیاست‌های شرکت‌های کشتی‌رانی، معاونت امور دریایی سازمان بنادر و دریانوردی و بهره‌برداران نفت و گاز داخلی در حوزه‌های مدیریت فنی و عملیاتی، بازرگانی، حقوقی و در پایان مالی و اقتصادی. اما با این وضعیت که سال‌هاست در جریان است، دغدغه‌هایی در ذهن مخاطبان فعال در صنعت دریایی ایران پدید آورده که محور همه آنها به‌طورخلاصه این مهم است که آیا در زیر شاخص‌های مرتبط با سنجش میزان بهره‌وری، این ذی‌نفعان از جمله شرکت‌های کشتی‌رانی، سازمان بنادر و دریانوردی و نیز شرکت‌های مرتبط با اکتشاف، تولید، ذخیره‌سازی و انتقال نفت خام و محصولات حاصل از پالایش آنها در داخل کشور، مورد تمیزی توسط کارشناسان خبره مستقل قرار گرفته یا می‌گیرند؟ و نیز آیا مدیران عامل این شرکت‌ها و سازمان‌ها در این سال‌ها به نظام شایسته‌سالاری و عدالت‌محوری در انتصاب‌ها توجه کرده‌اند؟ چراکه فعالیت در حلقه‌های بسته و محیط‌های کاملاً ایزوله به مدت طولانی، نه‌تنها راندن‌مان تیم تصمیم‌ساز و تصمیم‌گیر را به‌طور چشمگیری کاهش می‌دهد بلکه ناخواسته فرصت‌های ارز‌شمندی را نیز به تهدیدهایی بالقوه تبدیل خواهد کرد. تهدیدهایی که با کوچک‌ترین محرک‌های خارجی و بالطبع واکنش‌های ناپخته تعدادی از دولت‌های منطقه، قابلیت بالغفل‌شدن را دارند. به‌ویژه آنکه ایران در منطقه‌ای از جغرافیای جهان قرار گرفته که همیشه آبستن تحولات ناشی از رقابت شرکت‌های بزرگ نفتی و گازی جهان بوده است.

از طرفی آیا با توجه به آگاهی ناکافی

دستگاه‌های نظارتی و نیز مسئولان ارشد دولتی از

روندها، تحولات و چالش‌های پیش‌روی صنعت

حمل‌ونقل دریایی ایران و جهان، ادامه روند کنونی

به صلاح مردم و کشور است؟ آیا با ادامه روند

کنونی (نبود شفافیت در گزارش‌های عملکرد و فقدان پاسخ‌گویی به منتقدان)، تشویق مردم به‌ویژه

سرمایه‌گذاران داخلی که دانش و تجربه‌ای در این حوزه ندارند، به ورود در طرح‌ها و پروژه‌های

دریایی و بندری در قالب ارائه مشوق‌ها و تسهیلات

جهت سرمایه‌گذاری، اقدامی اصولی و حساب‌شده

است؟ آیا پیش‌نیاز ورود سرمایه‌گذاران به این

صنعت بین‌المللی، وجود شفافیت در گزارش‌های

عملکرد و راستی‌آزمایی آمار و اطلاعات ذکرشده

در این گزارش‌ها توسط کارشناسان خبره در این

حوزه نیست؟ بنابراین به نظر نگارنده و در شرایط

فعلی، بهترین و هوشمندانه‌ترین اقدام به‌منظور

توسعه صنعت حمل‌ونقل دریایی ایران، توجه

ویژه به شفافیت در گزارش‌های عملکرد سالانه،

پاسخ‌گویی به دغدغه علاقه‌مندان، تقویت هم‌افزایی

و مشارکت تمامی کارشناسان دریایی و بندری در

توسعه این صنعت بین‌المللی از طریق بازیابی و

اصلاح شاخص‌های مرتبط با ارزیابی توانمندی‌ها

و شایستگی‌های مدیران و نیز تقویت باور

شایسته‌سالاری و عدالت‌محوری در انتصاب‌هاست

و سپس تقویت تعامل حساب‌شده با دولت‌هایی

که نه‌تنها منافع مشترک زیادی با ما دارند بلکه از

جایگاه مهم و تأثیرگذاری در ارکان مهم سازمان‌های

بین‌المللی از جمله سازمان بین‌المللی دریایی و

سازمان بین‌المللی کار نیز برخوردارند. البته توجه

ویژه به تبعیت از قوانین و مقررات بین‌المللی موجود

در حوزه دریافت و پرداخت وجه کالا و خدمات،

موضوعی بسیار مهم است که در تقویت تعامل با

کشورهای هدف، اولویت بالایی برای آنها دارد.

مدرس و پژوهشگر حوزه حمل‌ونقل دریایی

شرق؛ در چند هفته گذشته ایرانیان

بارها شاهد افزایش شدید قیمت برخی

اقلام ضروری زندگی خود بودند که این

افزایش قیمت حتی فراتر از تورم و میزان

رشد هرروزه با هفتگی قیمت‌ها بود و به

همین دلیل هم خبرساز شد؛ یکی از این

موارد پرجاشیه، افزایش قیمت برخی

داروهای بدون نسخه و حتی ناپدیدشدن

آنها از بازار بود که بعدتر اعلام شد دلیل

این افزایش، تغییر در شرایط اختصاص

ارز دولتی است. ماجرای ارز دولتی و

خبرسازی آن البته به چند ماه گذشته و

یک یا دو ماجرای خاص برمی‌نمی‌گردد و

این موضوع در سال‌های گذشته همواره

شائبه‌برانگیز بوده است. در تازه‌ترین خبر

برخی رسانه‌ها و چهره‌های اقتصادی

از ماجرای تخصیص اعتبار ارز به برخی

شرکت‌های خاص گفتند و مدعی رانت

تازه در این زمینه شدند.

منتقدان چه می‌گویند؟

همین دیروز چندین چهره اقتصادی

و حتی برخی رسانه‌ها از ابهامات فهرست تازه

ارز دولتی گفتند. در یک مورد خبرگزاری تسنیم

دراین‌باره نوشت که بررسی‌ها نشان می‌دهد برخی

شرکت‌های خاص با استفاده از تسهیلات تخصیص

اعتباری ارز کالاهای خود را از گمرک ترخیص کردند،

با توجه به تبعیض پیش‌آمده ضروری است بانک

مرکزی در مورد اسامی این شرکت‌ها، مدت‌زمان

تسویه و میزان تخصیص شفاف‌سازی کند. گفتنی

است این امر سبب شده حجم عظیمی از کالاهای

رسوبی را در گمرک شاهد باشیم که در حدود شش

میلیون تن از آن شامل کالاهای اساسی و نهاده‌های

دامی است. پیش از این نیز معاون فنی گمرک اعلام

کرده بود که به دلیل طولانی‌بودن فرایند تخصیص

ارز توسط بانک مرکزی بسیاری از واردکنندگان

از بازار آزاد ارز خود را تهیه و کالای خود را وارد

گمرک می‌کنند اما بانک مرکزی این شیوه تأمین ارز

را نمی‌پذیرد و باید حتما در صف تأمین ارز سیستم

بانکی قرار بگیرند. در ادامه این روند کالا در گمرکات

کشور رسوب می‌کند اما درخصوص برخی کالاها

مانند مواد اولیه تولیدی گمرک اقدام به ترخیص

درصدی کالاها با اعلامیه تأمین ارز بانک می‌کند تا در

نهایت پس از تأمین ارز از سوی بانک مرکزی اقدام

به ترخیص مابقی کالا کنند. در حال حاضر در کنار

ترخیص درصدی کالاها به برخی از شرکت‌ها این

امکان داده شده تا با استفاده از تخصیص ارز اعتباری

کالاهای خود را ترخیص کنند. تخصیص ارز اعتباری

به این معناست که این شرکت‌ها می‌توانند با ارائه

اعلامیه ارزی کالای خود را به طور کامل ترخیص

کنند و دو تا سه ماه بعد ارز پرداخت شود. این رویه

به خودی خود مورد بحث نیست اما مشکل از جایی

آغاز می‌شود که به ادعان مسئولان گمرک ایران، تنها

به برخی شرکت‌های خاص تسهیلات مذکور ارائه

شده تا از شیوه تخصیص اعتباری ارز استفاده کنند.

این در حالی است که دیگر واردکنندگان کالاهای

اساسی (نهاده‌های دامی) باید همان روند قبلی را

پشت کنند. روند مذکور جدای از تبعیض آمیزبودن به

عنوان یکی از دلایل تشدید رسوب کالای اساسی نیز

عنوان شده است. از این جهت ضروری است بانک

اقتصاد

اعلام فهرست جدید ارز دولتی با شبهه تخصیص اعتبار به برخی شرکت‌های خاص همراه شد

ابهامات تازه درباره دریافت‌کنندگان ارز دولتی

نهاده‌های دامی و پیش‌رفتن بخشی از آن تا پای

فساد، بحث تأمین ارز مورد توجه بوده است ولی

دستگاهی مسئولیتی بر عهده نمی‌گیرد.

این توضیحات در حالی است که چندی‌پیش

بانک مرکزی گزارشی را در رابطه با تأمین ارز

کالاهای اساسی منتشر و طی آن اعلام کرد که

براساس مصوبه ستاد اقتصادی دولت، باید در

نیمه ماه ابتدایی امسال ششش میلیارد دلار ارز

ترجیحی برای واردات تأمین کند که ۵۰۵ میلیارد

دلار آن برای اقلام زیر نظر وزارت صمت و

کشاورزی و ۱۰۵ میلیارد دلار دیگر برای دارو،

تجهیزات و ملزومات پزشکی زیر نظر وزارت

بهداشت و درمان است. این در حالی است که از

ابتدای سال تا تقریباً نیمه تیرماه ۵۰۵ میلیارد دلار

ارز ترجیحی بایست واردات نقدی و اعتباری تأمین

کرده است. بر اساس گزارش بانک مرکزی، از ۵۰۵

میلیارد دلار تأمین ارز شده، ۴۰۶ میلیارد دلار برای

اقلام زیر نظر وزارت صمت و کشاورزی برای شش

قلم کالای اساسی بوده که برای جو ۵۸۰ میلیون

دلار، دانه‌های روغنی ۸۸۳ میلیون دلار، ذرت ۱۰۲

میلیارد دلار، روغن خام حدود یک میلیارد دلار،

کنجاله سویا ۴۸۳ میلیون دلار و گندم ۲۲۵ میلیون

دلار بوده است.

اما یک پرسش اساسی دراین‌باره غیرشفاف‌بودن

عبارت «سایر» در این فهرست‌هاست. به عنوان مثال

بانک مرکزی در گزارش خود اعلام کرده بود که

۱۳۰ میلیون دلار ارز ترجیحی برای «سایر» پرداخت

شده ولی مشخص نکرده بود که سایر، منظور کدام

بخش‌ها هستند، چراکه ارز ترجیحی به‌طور خاص

برای این ششش قلم کالای اساسی به اضافه دارو،

تجهیزات و ملزومات پزشکی باید پرداخت شود که

سهم تأمین ارز بخش بهداشت و درمان هم جداگانه

۹۶۴ میلیون دلار اعلام شده است. علاوه‌براین

نگاهی به جدیدترین آمار گمرک ایران در رابطه با

وضعیت واردات کالاهای اساسی و ارز پرداختی به

آن در دوره‌ای که بانک مرکزی اعلام کرده تأمین ارز

۵۰۵ میلیارد دلاری انجام داده است، نشان می‌دهد

که اعداد چندان با یکدیگر منطبق نیست. بر اساس

گزارشی که ارونتی – معاون فنی گمرک

ایران – به ایسنا اعلام کرد، از ابتدای سال

تا نیمه تیر ۷۰۶ میلیون تن واردات قطعی

در ۲۵ قلم کالا صورت گرفته که ارزش

مجموع آن به ۴۰۵ میلیارد دلار می‌رسد؛

بنابراین تا اینجا مجموع واردات ۲۵ قلم با

آنچه بانک مرکزی اعلام کرده برای شش

کالای تأمین ارز کرده برابری می‌کند. در

دوره مورد بررسی یعنی زمانی که بانک

مرکزی ۴۰۶ میلیارد دلار برای شش کالای

جو، دانه روغنی، ذرت، روغن خام، کنجاله

سویا، گندم و سایر تأمین ارز کرده است،

گزارش معاون فنی گمرک ایران نشان

می‌دهد که فقط ۳۰۲ میلیارد دلار تأمین

ارز از مجموع واردات ۴۰۵ میلیارد دلاری

برای این شش قلم بوده است؛ به گونه‌ای

که ۳۰۲ میلیون دلار جو، ۵۳۷ میلیون

دلار دانه‌های روغنی، ۸۸۹۰۲ میلیون دلار

ذرت، ۸۷۵۰۴ روغن خام، ۳۲۷۵ میلیون

دلار کنجاله سویا و ۳۰۱ میلیون دلار گندم

وارد شده که مجموع آن به ۳۰۲ میلیارد

دلار در حدود ۶۰۸ میلیون تن می‌رسد. از سویی

طبق گزارش گمرک ایران در این دوره واردات دارو،

تجهیزات و ملزومات پزشکی در مجموع ۵۲۸۰۳

میلیون دلار به همراه ۱۱۰۶ میلیون دلار داروهای

دامی بوده است که مجموع تأمین ارز شده زیر نظر

وزارت بهداشت را در واردات قطعی به حدود ۵۴۰

میلیون دلار می‌رساند. بنابراین تا اینجا آمار حاکی از

آن است که آنچه بانک مرکزی برای اقلام شش‌گانه

ارز ترجیحی تأمین کرده عمدتاً بیش از آنی است

که در گمرک ترخیص و واردات قطعی برای آن

صورت گرفته است؛ برای واردات جو ۲۷۸ میلیون

دلار، دانه‌های روغنی ۳۴۶ میلیون دلار، ذرت ۳۱۰

میلیون دلار، روغن خام ۱۲۴۰۶ میلیون دلار، کنجاله

سویا ۱۵۵۰۵ میلیون دلار و دارو ۳۹۶ میلیون دلار

آمار بانک مرکزی برای تأمین ارز در سال جاری بالاتر

از آمار ترخیص قطعی در گمرک است و فقط در

گندم آمار واردات ۷۶ میلیون دلار کمتر بوده است.

از سویی مجموع تأمین ارز شش قلم به اضافه دارو

و تجهیزات پزشکی در بانک مرکزی ۵۰۵ میلیارد

دلار اعلام شده در حالی که مجموع این دو گروه

در گزارش گمرک به حدود ۳۰۷ میلیارد دلار می‌رسد

که اختلاف ۱۰۸ میلیارد دلاری با یکدیگر دارد. بر این

اساس در رابطه با این اختلاف ۱۰۸ میلیارد دلاری

تأمین ارز اعلام شده‌ای از سوی بانک مرکزی با سایر

دستگاه‌های ذی‌ربط از جمله وزارت صمت و وزارت

جهاد ضروری به نظر می‌رسد تا مشخص شود که

آیا بخشی از این تأمین ارزی که بانک مرکزی از آن

سخن گفته به سال گذشته و ترخیص‌های درصدی

و اعتباری سال قبل بر می‌گردد و در صورت‌های سال

جاری ثبت شده یا به نحوی دیگر بوده است؟

جمع‌بندی این اطلاعات و چندین گزارش

اقتصادی، از نبود اطلاعات دقیق و همچنین برخی

پرسش‌های جدی درباره این اعداد و ارقام حکایت

دارد و این ابهامات ضرورت شفاف‌سازی بانک

مرکزی را بیشتر نشان می‌دهد چراچه به نظر می‌آید

که کالا یا کالاهایی خارج از ششش قلم اساسی در

فهرست دریافت‌کنندگان ارز ۴۲۰۰ تومانی قرار

داشته است.

دلیل افزایش تقاضا گشت: هرگونه افزایش قیمت

بلیت برای این یک هفته تعطیلات غیرقانونی است،

هیچ شرکتی حق افزایش نرخ بلیت را ندارد و اگر

مسافران با چنین مواردی مواجه شدند، شکایات را

گزارش کنند.

برای خرید بلیت اتوبوس محسوب می‌شود. رئیس

اتحادیه شرکت‌های تعاونی مسافربری افزود:

با توجه به شرایط در صورت نیاز برای برخی از

مسیرها از اتوبوس فوق‌العاده استفاده می‌کنیم.

عامری درباره احتمال افزایش قیمت بلیت، در

گزارش گفت.

دلیل افزایش قیمت بلیت قطار و اتوبوس در پی تعطیلی تهران

۳۱ سرویس سفر مسیر تهران-رشت از پایانه‌های

غرب و بیهقی در روز جاری فروخته شده و ظرفیت

دیگری وجود ندارد. برای مسیر تهران-اصفهان نیز

دیروز ۶۰ سرویس از پایانه‌های بیهقی، جنوب، غرب

و پونک ایجاد شده بود که به طور کامل پر شده و به

فروش رسیده است. برخی شنیده‌ها حاکی است که

تعدادی از اتوبوس‌ها پروتکل فروش صندلی‌های

خود تا ۵۰ درصد ظرفیت را رعایت نکرده و اقدام

به آزادسازی مسافران در ورودی‌های ترمینال‌ها

خصوصاً دو ترمینال غرب و جنوب می‌کنند. گفته

می‌شود نرخ‌های دریافتی از مسافران اتوبوس‌ها نیز

بعضاً تا دو برابر قیمت مصوب و اعلامی سازمان

راهداری و حمل‌ونقل جاده‌ای است.

دراین‌باره دیروز رئیس اتحادیه شرکت‌های